



Den Hollantschen Icarvs

Hazard, Cornelius

T'Antwerpen, M. DC. LXIV.

Het XVIII. Capittel. Bewijsen, teghen de verdedingen Peenij, dat de Schriftuer-plaetsen, de welcke inghebracht werden teghen de kennisse der Heylighen, niet en bestaan.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-71360](#)

HET XVIII. CAPITTEL.

Bewijzen, teghen de verdedingen Pee-
nij, dat de Schriftuer-plaetsen, de
welcke inghebracht werden teghen
de kennisse der Heylighen, niet en
bestaan.

Peenius.

DAt de afgestorven Heylighen van ons niet en weten,
ghetuygt onder anderen de Prediker Cap.9. s. 6. seg-
gende: de dooden en weten niet met allen, ende sy en hebben geen
del meer, in dese eeuwe, in alles dat onder de Sonne gheschiet.

Answ. Icti hebbe gheseyt dat dit niet te propooste
en doer / om dat de Schriftuere hier spreecat vande
dode Lichaemen die in 't graf ligghen / ofce wel
baude Zielen / voor so veel als se geen genochte/
oste verzier meer en hebben / in dese Wereltische
dingen. Nu / hiermede staet wel samien / dat se eben
wel wetenschap hebben. van die dinghen / want
indien de Schriftuere hier preeccht van Zielen / die
inden Hemel waren / die aenschouwen het Godlyck
wesen / in het welck sy sien / wat hier omgaet op de
werelt. Ende hebben verscheden andere middelen/
soo sy gehoozt hebben / dooz de welche sy dese we-
tenschap kunnen bekomen. Immers / dit enholght
niet / de salige Zielen en hebben ghen verdriet/
oste berinack in 't ghene hier omgaet op aerde /
ergo sy en hebben gheen kennisse van die dinghen:
want het staet wel samien daer van kennisse
hebben / ende nochtans gheen verdriet / noch ver-
maecht.

Peenius.

Peenius. Wat van desen verdichten Spieghel der Godlycken wesens te houden zy, hebben wy hier boven ghehoont.

Antw. Ende wyp hebbender u op gheantwoort.

Peenius. Maer dese seght Hazart pag. 76 waren ofte verdoemt, ofte inden schoot Abrahams, waer door hier niet verstaen en kan worden den Hemel maer een andere placte buyten den Hemel, daer sy beroost waren van het Godlyck aenschijn.

Antw. Ist niet waer / dat dooz den Schoot van Abraham, niet verstaen en kan worden / den Hemel.

Peenius, pag 275. Dese exceptie steunt op het verleide voorburg, dei Hellen, waer in de gheloovighede vaders des ouden Testaments souden bestoren si n gheweest, tot den dach der verschijnighede Iesu Christi, sonder het aenschijn des te aenschouwen Fabels.

Antw. Fabels, tis haest gheseyt / maer niet soo licht gheprobeert : Ich vrage dan noch rens / of dooz den Schoot van Abraham, kan verstaen worden / den Hemel ? seght gy dat jae ? toon: my dan eenen Schriftstaet-plaets / daer den Hemel ghenoemt wort den Schoot van Abraham; kont ghy dit niet doen / soo bekennt my dan / dat my de Schrift niet b'wesen kan worden / dat hier / dooz den Schoot van Abraham, verstaen moet worden / den Hemel, gelijck ich noch breder ghehaont hebbe in myn Vagewyer pag. 4. ende gy nopt con varie en hebt kunnen bewijzen: soo mag dan hier door verstaen een andere plaets kuyten den Hemel. Noemste soo ghy begheert / want my disputeren van de fake selve, en niet van enckele benaminghen.

Peenius. Dese voorgaende woorden van Salomon, seght Hazart en worden van Salomon niet my ghesproken maer van Godloose menschen, de welcke haer lieien voorstaen, dat de sielen der menschen t'samen quamen te staen met 'tichaem.

Antw. Tis waer ich hebbe dat gheseyt.

Peenius. Neen : Salomon spreekt hier niet in den persoon van Godloose, maer seght sijo eygen ghevoelen.

Antw. Doo en kan ich niet begrijpen hoe Salomon hier

hier niet godlooslyk ghesproken en heeft/ seggende:
de dooden en weten niet met allen; want die soo spreekt
(ghelyck het klaerlyck blyckt uyt de woorden) die
nemen alle wetenschap wech van den dooden; maer 't is
seiter dat de dooden / als levende nae de ziele / noch
tenighe wetenschap hebben / ghelyck ons de Evangelien/
ende de Brycken der Apostelen leeren / Ergo
Salomon segghende / dat se niet met allen en weten / ofte
de minste wetenschap niet en hebben, die moet godloos-
lyck / en teghen de waerheydt ghesproken hebben /
't welch niet en kan vallen in eenen Schrijver / den
welche spreekt uyt den mond van den H. Gheest.

Penius. Salomon seght, dat de dooden niet met al-
len en weten van't ghene hier op aerden gheschiedt.

Antw. Dese lmitatie hebt ghy daer by ghevoeght/
want Salomon seght (indien hy het is die soo spreekt)
dat de dooden niet met allen en weten, sonder dese ulwe li-
mitatie daer by te vorghen. Daer nu de H. Gheest
ten simpele loocheninghe stelt / daer en moeten wy
die niet restringeren tot de ontwerentheyt van't ghene
hier gheschiedt op der aerden. Voor my aengaende / sel-
ts en hebb'er/ soo ghy geertne de eenbondige soude wijs-
mahan/ gheen lmitatie by-ghestelt / maer de woor-
den ghenomen / ghelyck sy-luyzen / dat de dooden niet
met allen eo weten, 't welch absoluteyliech wech-neemt
alle wetenschap, sonder haer de minste te laten, 't welch
indien Salomon uyt sijn epigen ghevoelen geseyt heeft/
soo segghe ich noch eens, dat hy hier tegen de waer-
heydt moet strijden / om dat het blyckt uyt andere
Schryver-plaessen/ dat de dooden noch eenighe we-
tenchap hebben / nae de ziele / schoon sy gheene we-
tenchap en hadde van't ghene hier op aerden ghe-
schiecht.

Penius. Indien, seght Hazart, Salomon hier selve
spreekt, hy en wilt niet anders segghen, als 1. Dat sy
gheene vermakelijckheydt en ghenieten van haeren arbeyde,
metten en drincken, ghelyck sy in haer leven ghenoten heb-
ben.

Antw.

Antw. **Dese woorden zijn de eyghen woorden van
uw Bybel N. 24.**

Peenius. 2. Dat sy in verghetentheydt gheftelt zijn hyl
menschen, soo veel dese aeratsche saken aengaat.

Antw. **Oit zijn mede de eygen woorden van uw
Bybel N. 25**

Peenius. 3. Sy en weten niet met allen van alle de
vermaeckelijckheden van dit leven, noch van eten,
noch van drincken, noch van die te beminnen, noch
van kleederen, noch van haer te salven met oyle,
noch van vrouwen lief te hebben. Want dat is voor
haer al ghepaſſeert, sy en hebben in al dit gheen deel
meer, ghelyck als de levende; nochtans weten sy wel
dat dierghelycke dinghen, noch omme-gaen onder
de levende.

Antw. **Oit hebbe ich goet ghemaecht upt de Schrif
ture selve. v. 7. 8. 9.**

Peenius. Dat Salomon niet anders wil segghen,
als dat de Overledene gheen deel en hebben in eten,
drincken, beminnen, kleederen, &c. is buyten wat-
heydt: dese restrictie heeft ons Cornelis wederom
daer by ghedaen.

Antw. **Soo heeft my dan uw eyghen Bybel let-
ten lieghen / de welche dese woorden / sy en hebben
gheen deel meer, &c. soo verstaet / dat sy gheen vermae-
kelijckhedyd meer en hebben in eten, en drincken: Indien
uw Bybel van liegen / hoe our't uwe Ghemeente
ende ghy selve daer op betroutwen?**

Peenius. Salomon seght duydelijck dat de doode
gheen deel meer en hebben in dese tewue, in alles
dat gheschiedt onder de Sonne, den Gheest Godus
spreeckt dit uyt absolutelijck, sonder eenighe bepa-
linghe.

Antw. **Seer wel, soo hebbe ich dan niet de wan-
ghedt ghesigt / dat de dooden gheen deel meer en heb-
ben**

ben / noch aen eten , noch aen drincken , noch aen kleederen , noch aen salven met olye , noch aen Vrouwen lief hebben , want de ghene die seght dat se gheen deel meer en hebben in A L L E S dat gheschiedt onder de Sonne / die moet nootsakelijck / onder dit woordeken / A L L E S , verpatteu / en eten , en drincken , en kleedeten , &c.

Peenius. Salomon beneemt den dooden alle kennis , van de menschelijcke saken hier op aerden .

Anwy. Salomon beneemt den dooden alle deel aen de vermaechtelijckheden des werelds / ghelyck blijkt uit de bemerkinghen van uwen Bybel : maer van te doren beneemt hy haer alle kennisse absolutelijck ; want hy seght / De dooden en weten niet met allen , sonder die hepaelinge / dese ghp daer hy voeght / van't gene hier gheschiedt op der aerden , maer absolutelijck : Nu / alle wetenschap absolutelijck te benenmen aan den dooden / strijd teghen de waerheypdt / want die hebben nae de ziele / noch eenighe wetenschap / Ergo / of ten is Salomon selue niet gheweest / die dit gheseyt heeft / (want een godlijck schryver en kan niet strijden tegen de waerheypdt) ofte hy moet spreken / ghelyck uwen Bybel verklaert / van de vermaechtelijckheden alleen van dese eeuwe / aen de welcke de dooden / binten twijfel gheen deel meer en hebben / ende so en kan ik niet sien / hoe dese Christuer-plaetsse hier dient om te bewijzen / dat de Heilighen gheene kennisse en hebben van't ghene hier om-gaet op aerden : want 't staet seer wel samen / dat sy gheen vermaechtelijckheyt meer en hebben in eten / drincken / &c. inde dat sy nochans kennisse hebben van de saken des werelds .

Peenius. Daerenboven maeckt hier uyt eens een argument : de overledene weten wel , dat eten , drincken , beminnen , kleederen , en dierghelijcke dingen noch omme-gaen onder de levende , Ergo sy hebben kennisse van onse particuliere nooden , ende van onse bionenste ghdachten , en volghens dien , sy moghen wel

Antw. Wt-slypende de aeroepinghe, (want die en moet niet besloten worden vpt een reden alleen maer vpt allegaer samien ghenomen) soo segghe dat ick hier niet en behoeve soodanigh een argumente te maken/ soo alg sp hier voorstelt: want de questie is hier alleen/ of de Heyligen een deel hebben in een dymcken/ kleederen/ &c. ende niet of sy daer van wetenschap hebben. De questie is oock/ of sy niet kunnen wetenschap hebben van't gene hier om-gaen op aerde/ sonder daer in verzoet/ ofte vermaecht hebben?

Peenius. De woorden Elië, segghende tot Elias Begheert Wat ick u doen sal, eer ick van by u wech-ghemmen werde. 2. Reg. 2.9. die en komen niet te propoeste, seght Corn. Hazart.

Antw. Ich blijver noch by.

Peenius. Waerom en komen sy niet te propoeste?

Antw. Onder andere redenen / Om dat Elias nog ghestorven is, en hier is de questie, of de afghestorven Heylighen van ons weten.

Peenius. Maer hydient teghedencken aen' gene hy seyde pag. 65. Dat de kracht van de questie niet en ghelegen in de afghestorventheydt, maer in de heyligberyd. Nadien dan Elias, ghelyck de afghestorvene Heylighen van ons is ghescheyden, en in den hemel opgevoert, soo heeft het met hem de selve ghelegenheydt, als met den afghestorven Heyligheten op'sichte van de kennisse onser faken.

Antw. Ten heeft de selve ghelegenheydt niet met Elias, en niet den afghestorven Heylighen; want indien Elias noch niet ghestorven en is/ (ghelyck Epichnius in Anconatu, ende Ambrosius in cap. 5 Epist. ad Thessal. enne Chrysostomus Hom. 18 in cap. 10 ad Rom. ende Augustinus de peccat. mortu. & remiss. ende meer andere leren) hy en aenschouwt Godt noch niet/ hy en is in't grot-

selschap der Enghelen niet / tot hem en komen geene
booden / Et. so en heeft hy die gheleghentheyt niet
van te weten / wat hier omgaet op aerden / ghelyck
de heilighen hebben / die nu zyn in den hemel.

Peenius. Dat ghy Elias doet passeren voor een le-
vendigh mense die noch sterfelyck is , ghelyck
Bellarmijn Lib. 3. de Pontif. Rom. cap. 6. seght, waer van
tuck de ghemeyne opinie is , namelijck der Jesuyten , dat
hy Godt noch niet en aenschouwt , als ghy spreekt pag. 85.
dat houden wy veel eer voor eenen grooten , ende
schandelycken mislach.

Antw. Iae seker ! dit is de ghemeyne opinie / na-
melijck van de Jesuyten ? doe het ? hier heeft Peenius
noch eens lustigh gheologhen ; Want / Ten eersten daer
is niet eenen onder de Roomische Catholijcke Lee-
taers / die geene Jesuyten en zyn / die dit niet en houdt
boor ghewiss. Ten tweeden , Icht en hebbe niet eenen
Ondr. vader / die van dese materie spreekt / kunnen
binden / de welcke het selve niet staende en houdt :
Epiphanius in *Ancorau* seght : Dese twee , (dat is Enoch,
ende Elias) zijn ghebleven met ziele , ende lichaem. Am-
brosius in cap. 5. *Epist. ad Thessal.* seght / dat dese twee ten
tide van den Anti-Christ sullen gheboodt worden op
tegende der wereldt. Den H. Chrysostomus seght *Hom.*
18. in cap. 10. *ad Rom.* Elias en is tot den dagh van heden noch
niet ghestorven. Den H. Augustinus *Lib. 1. contra Pelag.* de
pecc. orig. cap. 23. seght / dat Enoch , ende Elias
wel ghevoert zijn sonder boodt / ende meynt dat se
met wijsse op ghevoerd worden / ghelyck Adam in't
Paradijs. Item *Lib. 2. contra Pelag.* de pecc. orig. cap. 23.
Wij en twijfelen niet , of Enoch , en Elias leven nu noch , in
die lichaemen , in de welleke sy gheboren zijn. Den H. Hie-
ronymus *ad Pammach.* seght : Enoch is over ghevoert in't
vleesch : Elias noch vleeschelijck zynnde , is ghevoert in den
hemel , en beyde en zijn se noch niet ghestorven. Tertullianus
de Resurr. cap. 58. seght : Enoch , ende Elias en zijn noch
niet ghestorven. Nemesius *Lib. de fatul. anima* cap. 38. seght /
Gode bewaert Enoch , ende Elias noch in't leven. Den H.

Ff

Ite-

Irenæus contra Heret. Valent. lib. 5. drijft dit selbe in't laachende hreedt. Den H Gregorius Hom 30. in Euang leggt. De doodt van Elias is uyt ghestelt. Wat Peenius uit noch het volck gaet wijs-makien/ dat dit de opinie is/ nemelijck van de Jesoyten, hier siet-men immers kloer dat hy overtuigingt is van leughen/ ende dat ick hier in gheenen schandelycken misslagh en hebbe gehdaen / ten zy dat hy alle die Oud-vaders mede beschuldighe van eenen misslagh.

Peenius. Ten tweeden leght Hazart, ghenomen dat Elias een afghestorven Heylyche waere, hier my en volgh gheensins, dat de Heylychen van ons niet en weten, of dat Eliseus van hem niet verfoecken en kost na sijne wech-neminghe, 't welck hy vertocht in sijne tegenwoordigheydt: maer waertoeen late uyt te stellen, die-men voor de handt heeft, en lichelyck kan verkrijghen sonder uyistel?

Antw. Indien dit volght / soo soude dan dit moeten uit' argument wesen: Elias seght tot Eliseus: gheert wat ick u doen sal, eer ick van u wech-ghenomen wordt. Ergo de Heylygen des hemels en weten van ons niet. Nu loochene ick die consequentie, want dace mij gheen apparentie van ghevolgh. Proherty.

Peenius. pag. 277. De wijle Elias wilde, dat Eliseus begheeren sou eer hy van hem wech-genomen wierdt, soo gheeft hy te kennen, dat men den Heylychen, nae dat sy van ons ghescheyden zijn, nieten mach bidden.

Antw. Ick loochene het / want dit en is ghemeyne van de consequentie, maer is alleen een herhaelinghe van de consequentie

Peenius. Te vergheefs werdt jec vereycht van den afwesighen.

Antw. Wat dit onwaerachtigh is / blijkt degden afwesighen, alleen verstaet de Heylychen des hemels, so is't petitio principii: want wop disputeren hier/ of

daftwesiche Heylighen des hemels van ons weten /
ende of men se te vergheest versoecht : Ende hier
segt ghy niet anders / dan te vergheest worden de
afwesiche Heylighen van ons versocht / oon dat se
van ons niet en weten : Dit enig geen bewijs / maar
bequestie selve / soo ist dan petitio principii.

Peenius. Elias en soude daer op niet ghedrongen
hebben, dat Eliseus soude begheeren voor sijn wech-
gen, indien onse ghebeden van den Heylighen nae
bare doodt, ofte afscheydt, konden ghehoort wor-
den.

Antw. Ten volghet siet : want / wat nooit / ofte
maer toe een sake upp te stellen / die men dooz de
haade heeft / en lichtelijck kan verkrighen sonder
upstel : Nu Eliseus kost verkrighen sonder upstel/
waer toe dan de sake uppghestelt :

Peenius. Elisa hadde kunnen legghen, Gaet vry
benen, 't ghene ick van u begheere , sal ick van u
versoecken nae uw' vertreck.

Antw. Maer / waer toe een sake uppghestelt tot
nae het vertreck van Elias , aenghesien dat se Eliseus
kost verkrighen sonder upstel : Alsoo siet ghy klaer
dooz de oogh / dat dese Schriftuer plaerse / niet een
sier en doet teghen de kennisse der Heylighen / want
niemand soo onerbaaren in de Philosophie / die niet
dattelijck en siet / dat dit ghebolgh niet en deugt ;
Elias seyd tot Eliseus , Begheert van my dat ick u doen sal,
er ick van by u wech-ghenomen werde , Ergo de Heylighen
des hemels en weten van ons niet . 't Is eben / of ick soo
syde : Een koopman van Nederlandt vertrekende
nae Spagnien / seght aen synen sone : Begheert van
mij wat ick u doen sal eer ick vertrecke / Ergo / de
koopmans die in Spagnien zyn / en weten niet wat
hier om-gaet in Nederlandt : Wie en sal soodanigh
ten ghebolgh niet upp-lachen ?

Peenius. 't Ghene Hazart excipieert op 2. Reg. 22.
10. siet beantwoordt hier voren Cap. 5. except. 5.

Antw. Ick hebbe uwe beantwoordingen daer wo-
ordlept,

Ff 2

Peenius.

Peenius. Op de woorden Job. 14. 21. die van een inhoudt zijn met Eccles. 9. 5. 6. waer op van hemd selfe uytvlucht ghebruyckt wordt, niet aldaer, to hier recht te voten.

Antw. Hier en moghen wy soo slecht niet affeiden: De plaetsse Eccles. 9. 5. 6. hebbe ick hier recht voren wederlept met de eyghen verklareingen van uwen Bybel. Staekende nu de plaetsse Job. 14. Ich hebbe in mijne Victorie van Romen pag. 81. gheseyt / dat den sin van dese woordien: Sijne kinderen komen tot est, ende hy en weet niet of sy worden kleyne, ende hy en let niet op hun, gheenen anderen en is / als desen: Dat de doeden gheen vermaect en nemien / in den ijdelijcken hoozspoed van haere kinderen noch enigh smert ofte ghevoelen en hebben in haeren tegenspoet noch haer en bekommernen met de ijdelijcke affairen van haer hupsghesin / ghelyck sp deden/ ter wile in hier noch waeren op aerden. Wat seght ghy nu? Job den waren sin van dese Schrifture / ofte niet? So niet, soo verwerpt dan de verklaringen van uwen Bybel, want ick hebbe den hoozaenden sin daer niet ghetrocken/ hoorzt uwen Bybel, die dese woorden van Job so verstaet: N. 49. dat desen dooden / dat jij hier van sprecket / hem niet en vermaect in't wel-wac sijner kinderen. Item N. 51. Dat hy naer hen niet en neemt, of gheen gaede nae hen en slact, ende met hen niet bekommert en is, soo veel haeren tegenspoet, armoede, leeghen staet, &c. aengaet. N. 50. Item N. 48. Desen dat de mensche alleen de ellende des levens, en'e sijns heghesins qualijck-varen ghevoelt, ter wile dat hier noch onder aerde is, en gheen ghevoelen daer van en heeft nad syne doodt. Nu moet ghy noodsaakelijck desen in aenbeerdien als goet / ofte ghy moet bekennen / dat uwen Bybel dese Schrifture qualijck verstaen heeft: seght ghy dat den sin goet is? soo thooone ick dan/ dat dese Schrifture wederom niet een siertchen en den teghen der kennisse der Heilighen; want schoon de Heilighen gheen vermaect/ of siertje ghevoelen van den hoozspoer / of teghenspoet haeres kinderen/ dat

en beledt niet / dat sy van haren voorspoer / of tegen-
spoor kennishebben. Want dese wetenschap bry-
ten twijf / can wel bestaan / sonder vermaecht / of
sonder smerte / vanwelche passien / naemelijck / aen-
gaende het tydelijck / de Heilighen des Hemels nu
bezigt zijn. Tot noch toe dan / sijn alle uwe Schrif-
ter-plaerten die ghy in-bringht teghen de kennisse
der Heilighen verre ghelegen van ons propoost / en
de dienvolghens sonder eenighe kracht. Doch laet
ons nu andere hoozen.

Peenius. Wat belangt dese woorden Isa 63.16. Ghy zijt
onse Vader : want Abraham en weet van ons niet , ende
Israël kent ons niet , ghy Heere zijt onse Vader , onse Verlosser,
van ons af, is uwe name , 'T ghene hy hier over glosseert , is
soo vett ghehaelt , ende soo gheweldigh by den den hayre
getrocken , dat 't sich selven schaamt.

Antw. Icht en hebbe gheen glossen gemaccht / maer
den Text selve / soo hy leght / ende op malkanderen
volgh / enkelijck voorghestelt.

Peenius. Hy seght Pag. 32. dat van alle de bewisen ,
geen krachteloos en is , en min doende ter sake , als dese ;
so dat 't selfs de minste schijn niet en is , dat de Prophete E-
saas hier handelt van de wetenschap der afgestorvenen Hey-
lighen.

Antw. Dat myn segghen waerachrich is / blijkt
haer uit den Text.

Peenius. Met wat voor een conscientie heeft hy dan dese
selfde Schrifstuer-plaerte in sijn volghende Cap. 6. kunnen
voort-bringen , om te bewisen dat de afgestorvene Heyligen
munters van ons weten ? Dit loopt directelijck teghen malkan-
deken aen.

Antw. Dat dit niet directelijck teghen malkande-
ren aen-loopt / ende dat ik dit ghedaen hebbe met
goede conscientie / sullen wy sien op die plaerte / daer
ghy dese sake breeder verhandelt.

Peenius. Wel waer van handelt dan hier de Prophete ?

Antw. Hy haudelt van de verlossinghe des volckx
Israëls uit Egypten-landt : om dit goet te doen / heb
lyc in den Text selve voorghestelt / soo hy leght / ende
op malkanderen volgh.

Beernius. Wy hebben't ghelesen maer niet bevonden.

Antw. Ick gheloove dat gh'hebt behonden hebt
maer niet willen sien:

Komt / ick sal't u noch eens voorstellen / mocht
brenght eenen goeden wille mede/ende let noch eens
op den Text.

1. 'T is seker / dat de Prophete v. 9. sprech van
de uptlepdinge der kinderen Israels uit Egypten
landt: **syne woorden sijn die:**

In alle de benauwtheden was hy benauwt, dat is/ segt
uwen Bybel N 32. hy was benauwt., oste bedroef van we-
ghen hare ellenden , die sy in Egypten leden. Daer naer
door syne lietse , ende ghenade heeft hys ver olt, dat is
holghesug de aentwijsinghe van uwen Bybel Nam 32.
op Deut. 7. 8. Om dat hy haer lief had he heeft hys met klei-
ke handt iut-ghevoert , ende heette verlost uyt des dien-
huyse, uyt de hant van Pharaon, Coninck van Egypten. Dat
naer / v. 10. Sy zijn wederspannich gheworden , ende is
hebben sijnen H. Gheest smerte aenghedaen, te weten / in
de woestynne, ghelyck Psal. 78. v. 40. ende 95.9 ghelege
wordt. Noch voordery v. 12. Moyses kloofde wateren
voor haer aenghesichtre. **Oit en sijn tot noch toe ghe-
ne glassen/maer dit is den blooren text/ ende ghe-**
en kont my niet loochenen/ oste Isaia spricke hier
van ge npt-lepdinghe / oste verlossinghe der kinde-
ren Israels uit Egypten-landt.

Laet ons nu voorder hoozen wat de Propheten
segdt. **Oit voorgaende verhael nu ghegaen ynde**
hy neert hem tot Godt, ende segt: Ghy zijt doch oude
Vader: want Abraham en heeft van ons niet ghevoren, en
Israël en heeft ons niet ghekent, ghy o Heere zj: onse Vader,
onse Verlosser vanoudts.

Ghy en komt my niet loochenen / of dit is den
waaren / en echtrighen t. xt: want ghy moet myho-
kennen / dat dit soos staet in den Hebreeuschen/ende
Griekschen tex. Oversulckx sprecket hier dr Pro-
pheten voorgaenden tijdt: de woorden sijn klaer: want
hy segt: Ghy zijt onse Vader, ende dit dadelijk doet
een herhael van de selve woorden / verklarende
segdt

seght hy: Ghy zijt onse Vader, ende Verlosser van oudts,
dit gimmers vanden voor ledien tijt: daer bp seght
hy volghens de oorspronckeliche Texien: Abraham
en heeft van ons niet gheweten, Israel en heeft ons niet ghe-
kent, dit is wederto n blae ghesproken van de voor-
gaenden tijt; tot noch toe en sijn hier gheen
glossen / maer alles is den text. Nu waeghe
ik dan wat voorgaenden tijt kan de Prophete hier
anders spreken/ om eenen discours te maecken/ die
gheloopt zy / ende aen malckanderen hanghe/ als
van dien tijt/ van den welcken hy te vozen ghespro-
ken hadde / dat is van den tijt op den welcken de
Israelen sijn verlost ghetweest uyt Egypten: dien-
volgheng / als de Prophete seght: Ghy zijt onse Va-
der, ende Verlosser van oudts, hy sprecket Godt acu / als
den verlosser van de kinderen Israels uyt Egypten:
Voorde dan / als hy in praeterito, sprekende van-
den voor-gaenden tijt / daer tuschen voepert dese
woorden: Abraham en heeft van ons niet gheweten, Israel
en heeft ons niet ghekent. Soo spreekt hy mede van
dien tijt / op den welcken de Israelen uyt Egyp-
ten verlost zyn ghetweest / over sulch / soo seght hy:
Abraham en heeft ons D A N, dat is / op dien tijt / van ons
niet gheweten: Israel en heeft ons D A N, dat is / op dien
tijt / niet gaeckent: Dit en kan hier niet verstaen woz-
ben van hate on wetenheydt die sy doe hadden in't
ander leven: want soo en quam het hier niet te
propoosie / om dat de Prophete sprecket van de ver-
losser der Israelen uyt Egypten / segghende dat
Godt alleen die verlasser is / ergo niet Abraham, ofte
Israel, die haer dan niet en zijn ter hulpe ghekommen
om haer uyt Egypten te verlossen; waer uyt niet
besloten can worden / dat sy gheen kennisse en had-
den in't ander leven van de saecken des werelds /
schoon sy de Israelen niet ter hulpe en quamen / ende
alsoo seghe ik noch eens / dat ick niet en kan sien /
hoe dese Schrifstuer plaets dient / om de kennisse der
Heilighen om verre te stooten.

Peenius, Om dat ghy de valschedeyt van Hazart te heter
soudt sijn, soo heeft hy het woordeken D A N tot twee-

Den Hollandtschen
mael toe daer in ghefanst, om de Prophete te doen leggen,
't ghene hy niet en segt, maer ghelyk het onse Coraels
gheerne hadde.

Antw. **T**en is gheen valschept / soo iet in myne
hoorgaende antwoorde gherhoont hebbe / of ghe-
moet imp loochenen / dat de Prophete hier sprekende
banden voorleden ijt / namelejk dien / op den wolk-
ken de Israeltien sijn verlost gheveste upi Egypten:
Indien ghy dit loochent / soo gaet ghy erghe recht
teghen den Hebreuwschen / ende Grecischen ijt
gen / ende teghen den gheheelen discours die man
te horen ghehouden heeft; of segt my van wat
voorleden ijt, dat Isaia hier spreekt. Indien ghy
niet en loochent; soo is dit nasdiscreckelijck den in
van dese woorden: Abraham en heeft ons op dien ijt
ofer DAN, niet ghekent, waonneer wy werden ver-
lost uyt Egypten / ende soo en is dit woorden
DAN, daer niet tusshen ghefanst: want de Pro-
phete spreekt banden voorleden ijt.

Peenius. Ter contrarien, dat is de meyninghe van dese
woorden, dat de Joden Abraham, ende Israel die nu gheho-
ven waren, niet en wilden, noch konden stellen tot hare oor-
vlucht, om datsem'er daet haer niet en kenden, ende hare
ghelegenthelyt niet en wisten.

Antw. Dat dit de meyninghe is van die woorden
moet ghy my bewijzen uyt den Text selve. Want
sich en han het daer niet bevinden / ende knoopt
den heelen discours samen / soo als iet nu gheha-
bbecke.

Peenius. Maer hier heeft het Hazart nu gheladen op ons
over-settinghe, 't is waer segt hy pag. 84. in u. l. text
Abraham en weet van ons niet Ec. het moet wesen: Abraham
heeft van ons niet ghevewten, Ec.

Antw. Ist niet soo i staet het soo niet in den He-
breuwschen, en Grecischen text?

Peenius. Pag. 219. Wat is onsen man verleghen!

Antw. Wacrom doch? waerom en segt ghy niet,
of het in den Hebreuwschen / ende Grecischen ijt
alsood staet? Thoont waer in iet verleghen ben als
sich segghe dat de voortgaende woorden in den He-
breuwschen,

hebreüschen / ende Grecyschen text uytghedrukt
worden in den hoor-leden tijt.

Pecenius. Dit en verlywact immers in't minste ons bewijs
niet. Lat'et soo zijn dat Abraham, en Israel, in die tijden
gheene kennisse van der Joden saken ghehadte hebbēn, ende
dat sy hen niet hebben bemoejt met het volck Israels te leyden
uit Egypten landt, soo besluyt het volck Gods met recht,
dat oock teghen woordigh gheenen toevlucht tot hen kon-
nen omen, om datse nu soo weynigh als doe, kennisse had-
den van hare ghelegenthethet.

Antw. Ichi loochene dat door dese woorden: Abra-
ham en heeft van ons niet gheweten, Israel en heeft ons niet
gheken, moet verstaen woorden / dat sy gheene ken-
nisse of wetenschap en hebben gehad van de Israe-
lieten: want de omstandigheden van den heelen dis-
cours daermen sprecket van de verlossinghe der
Israëlieten, ende Godt alleen seght ghetweest t'hebben de-
sen verlosser gheven openlijck te kennen / dat hier
de Prophete / aeng'aende dese verlossinghe uytslupt
Abraham, ende Israel, die de kinderg van Israel niet en
sijnter hulpe ghestompen / om dat Godt alleen/ soo de
Prophete seght / haer verlost heeft: Nu staet het wel
samen/ dat Abraham, en Israel kennisse hadden van de
Israëlieten, ofte immers van andere dinghen des we-
reldes / ende dat sy de Israëlieten niet ter hulpe en qua-
men.

Pecenius. Hazaart verlaetende de eyghen beteckenisse van
dese woorden: Abraham en heeft ons niet ghekent, ende Israel
niet van ons niet gheweten, heeft die selve een andere be-
doydinghe, en verstant gaen aenwijren, te weten, seght hy,
in die tijden, als wy wierden gheleydt uyt Egypten, dan en heeft
ni Abraham, noch Israel, daer uyt niet gheleydt, noch ver-

Antw. Wacrom liegth ghp Peceni, dat I C K dese
bedoydinghe aen die woorden heb aenghewezen?
Zij ghp dat blinde / ende en hebt ghp niet ghesien
In mijn Victoria pag 83: dat dit de eyghen bedoydinghe
is van den Chaldeeuwschen Text, die soo spreckt: Abra-
ham en heeft ons niet gheleyt uyt Egypten, ende Israel en
heeft gheene wondere teeckenen ghedaen in de Woestyne?

ff 5

Wac-

453 Den Hollantschen
Waerom gaet ghy het volck wijs maecten / dat die
mijnen vondt is ? Nu wat hebt ghy teghen dese
Text ?

Peenius. Volghens dese verclaeringhe, niet weten, is te leg-
ghen, niet gheleyden, ende niet kennen, is te leggen, niet ver-
lossen. O Lepidum Caput !

Antw. O caput sapientiae ! Seght my wat ghy hebt
tegen den Chaldecuschen Text, maer wacht u voortam
van lieghen.

Peenius. Wie soude ghedacht hebben dat onder enghes-
choren kruyn, sulck een gauw verstant sat ? dese dingen
zijn tot noch toe onghchoort en vremt van onse Neder-duyts-
che tale. 't Sal der halven noodigh sijn dat Meester Cornelis
eene nieuwe letter-konst in't korte laete uyt-gaen, op dat
hy verstaen werde, en wy onse moederlycke tale recut be-
gripen.

Antw. Wie soude opt ghdacht hebbep, dat onder
sulcken eenen Victori-vechter, ende Triomph-roeper, gh-
lyck Peenius is / sulck een ploimp verstant sat / dat hy
niet en sagh dat desen slagh / op syuen eghedacht
viel ?

Lijstert toe / ghy cloetken ende ongheschogen
heli / ende hoort wat voor beduydinghen van de
Schrifture / ghy niet uwen Calvyn inghevoert heb
in de werelt / ende ghy sult sien dat de voor-gaende
beduydinghe van den Chaldecuschen text / so
vremt niet en is als ghyse voor-gheest.

Dese dinghen sijn tot noch toe onghchoort, in
vremt van onse Neder-duytsche tale, datmen doo
dese woorden Christi Matth. 26, 26. dat is mijn lichaem, sal
verstaen, ten is mijn lichaem niet, ende dat is mijn blo-
sal verstaen/ten is mijn bloed niet: oftie / datmen doo
lichaem, sal verstaen brodt, ende dooz bloed, sal ver-
staen / wijn : Wie heeft opt ghehoort / datmen doo
dese woorden / in goerd Neder-duyts ghesproken:
Uwe sonden worden u vergheven, Luc. 7, 48. moet ver-
staen / sy sin u te voren vergheven ? Wie heeft opt ghe-
hoort / dat in onse Neder-duytsche tale / vergheven
te segghen / verkondighen, oftie betuyghen ? Ioan. 20, 21.
Wie heeft opt ghehoort / dat dese woorden: Gode will-

de alle menschen saligh worden , 1. Timoth. 2. 4. in onse
Pederduytische taele/ te segghen zyn : Hy en wilt niet
dat alle menschen saligh worden , maer alleen de myt-
verkyne? Wie heeft opt gehoort/batmen dooz dese
woorden: De mensche wort uyt de werken gherechteveer-
dient, ende niet alleenlyck uyt den gheloove , Iacobi 2. 24.
in onse Peder-duytsche taele/ moet verstaen / dat hy
alleenlyck uyt den gheloove, ende niet uyt de werken ghe-
rechteverdicht wordt ? Inder waerheit/ 't sal noodigh
zijn / dat M. Dauyel , niet eene nieuwe letter-konstie
in't hort laete uyt-gaen/ maer dat hy alle de Peder-
duytische boecken van onder tot boven keere / ende
daer hy dit woordetken Nacht hint/ dat hy daer in de
plaesje stelle/dit woordetken dach, en daer hy wit blint/
dat hy stelle/syari, en daer hy plomp blint/dat hy stelle
wijs: want soo sal Peenius al waer hy duysent-mael
plomper, passeren/ voor een wijs man. Daer licht nu
Peenius en siet/met den slagh die hy sp seiven gheghe-
ben heeft / het waer beter ghewest dat hy 't hadde
ghenomen ghelyck hy moest/ tegheu den Chaldeeu-
schen Text: Want dien en soude hemi niet kunnen
beantwoorden hebben : wat hebt ghy nu voorderga-
maer ich vermane u noch eens/siet toe/ dat ghy niet
meer en lieght.

Peenius De wijle dan dat de uytvluchten van Corn. Ha-
zan op alle de voorgaende Schrifteuer-plaetsen in roock ver-
dwijnen, en niet het minste passen , op de voor-ghewende
questie, ja, dat sy niet meer , onse questie en taken als den
Hemel, de Aerde raeckt , soo volght het , datmen ons uyt
Schrifteure, immers bewisen can, dat de afgestorvene Hey-
ghen van ons niet en weten.

Answ. Olt sal ik nu laeten vommisen aen de ghe-
ue die oock 't minste verstant/ ende het ghehoert bij
baa passien he bben.

Inniers wyp fullen verwachten / of ghy mijne
weder-legghingen soo kloek sult beantwoorden/
als ghy in uwen Waen triumph , mijne bewijzen be-
antwoortt hebt.

HET